भवाम

लिखितः

4. अधोलिखितानि पदानि लिखत –
द्वेषग्रस्तः, स्वार्थसिद्धिः, महत्त्वाकांक्षा, वाञ्छन्ति, दुःखकारणम्, भवत्येकनीडम्, लघुचेतसाम्,
उदारचरितानाम्, कुटुम्बकम् ।

नोट : छात्र स्वयं लिखें ।

5. निम्नलिखितानां पदानां सन्धिं सन्धिविच्छेदं वा कुरुत –

(क) मानवश्च =
(ख) महत्त्व + आकांक्षा =
(ग) तथा + एव =
(घ) अद्यापि =
(ङ) भवति+एकनीडम् =
(च) हित+उपदेश =
(छ) वसुधा+एव =

उत्तराणि–

(क) मानवश्च	=	मानवः + च
(ख) महत्त्व + आकांक्षा	=	महत्वाकांक्षा
(ग) तथा + एव	=	तथैव
(घ) अद्यापि	=	अद्य + अपि
(ङ) भवति+एकनीडम्	=	भवत्येकनीडम्
(च) हित+उपदेश	=	हितोपदेशः
(छ) वसुधा+एव	=	वसुधैव

6. कोष्ठात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत –

(क) साम्प्रतं सम्पूर्ण संसारः .... वर्तते ।
(शान्तः, अशान्तः)

(ख) अशान्तः मानवः .... इव भवति । (देवः, दानवः)

(ग) वयं परस्परं .... भवेम । (मित्ररूपाः, शत्रुरूपाः)

(घ) अद्य वैज्ञानिकस्य विकासस्य परिणामः वर्तते यत् संसारः .... । (अल्पीकृतः, दीर्घीकृतः)

(ङ) यदि मानवः देववत् भवेत् तदा संसारः शान्तः आनन्दमयः .... च भविष्यति । (अप्रसन्नः, प्रसन्नः)

(च) समारोहे, शिक्षास्थले कार्यस्थले वा सर्वे .... भवन्ति । (बहुनीडाः, एकनीडाः)

उत्तराणि–(क) अशान्तः, (ख) दानवः, (ग) मित्ररूपाः, (घ) अल्पीकृत, (ङ) प्रसन्नः, (च) एकनीडाः ।

7. अधोलिखितानां वाक्यानाम् अनुवादं हिन्दीभाषायां कुरुत –

(क) अधुना सम्पूर्णः संसारः अशान्तो वर्तते ।

(ख) सर्वे स्वसुखं वाञ्छन्ति (इच्छन्ति) ।

(ग) शान्तः मानवः देव इव भवति ।
(घ) वयं परस्परं मित्ररूपाः भवेम ।
(ङ) अद्य विश्वबन्धुत्वं प्रभूतम् आवश्यकम् अस्ति ।
(च) अयं निजः परो वा इति गणना लघुचेतसाम् ।
(छ) उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् ।

उत्तराणि–(क) आज सम्पूर्ण संसार अशान्त है ।
(ख) सभी अपना सुख चाहते हैं ।
(ग) शान्त मनुष्य देवता के समान होते हैं ।
(घ) हमलोग आपस मित्र की तरह रहें ।
(ङ) आज विश्वबन्धुता की अत्यधिक आवश्यकता है ।
(च) यह अपना है और यह दूसरे का, ऐसा सोचना क्षुद्र बुद्धि वाले का है ।
(छ) उदार विचारवालों के लिए तो पृथ्वी ही परिवार है ।

8. उदाहरणानुगुणं प्रथम-मध्यम-उत्तम-पुरुषरूपाणि लिखत –

प्रथम पुरुष	1.	सः	वीरः	अस्ति ।
	2.	तौ	....	.... ।
	3.	....	वीराः	.... ।
मध्यम पुरुष	4.	त्वं	....	.... ।
	5.	....	वीरौ	.... ।
	6.	यूयं	....	.... ।
उ				

त्तम पुरुष	7.	अहं	....	.... ।
	8.	आवां	....	.... ।
	9.	....	वीराः	.... ।

उत्तराणि—

प्रथम पुरुष	1.	सः	वीरः	अस्ति ।
	2.	तौ	वीरौ	स्तः ।
	3.	ते	वीराः	सन्ति ।
मध्यम पुरुष	4.	त्वं	वीरः	असि ।
	5.	युवां	वीरौ	स्थः ।
	6.	यूयं	वीरौ	स्थ ।
उत्तम पुरुष	7.	अहं	वीरः	अस्मि ।
	8.	आवां	वीरौ	स्वः ।
	9.	वयं	वीराः	स्मः ।

एकवचने परिवर्तयत –

9. संसाराः .... संसारः
सर्वे (पुं०) ....
तौ ....
मित्ररूपाः ....
समारोहेषु ....
समाजानाम् ....
उदारचरितानाम् ....

उत्तराणि–

संसाराः	संसारः
सर्वे (पुं०)	सर्वः
तौ	सः
मित्ररूपाः	मित्ररूपः
समारोहेषु	समारोहे
समाजानाम्	समाजस्य
उदारचरितानाम्	उदारचरितस्य

10. पाठानुसारं सत्कथनस्य पुरः '✓' तथा असत्यकथनस्य पुरतः '✗' इति चिह्नम् अङ्कयत–
(क) अधुना सम्पूर्णः संसारः शान्तो वर्तते । (✗)
(ख) स्वार्थसिद्धिः कमपि शोषणाय प्रेरयति । (✓)
(ग) शान्तः मानवः देववत् भवति । (✓)
(घ) अद्य विश्वबन्धुत्वं प्रभूतम् आवश्यकम् अस्ति। (✓)
(ङ) समारोहेषु जनाः बन्धुत्वं दर्शयन्ति । (✓)
(च) अयं निजः परो वेति गणना उदारचरितानाम् । (✗)
(छ) दुष्टचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् । (✗)

11. संस्कृते अनुवादं कुरुत –
(क) आजकल सम्पूर्ण संसार अशांत है ।
(ख) सैनिक देश (देशं / राष्ट्रं) की रक्षा करते हैं । (रक्ष् = रक्षा करना)
(ग) छात्र बैग में (स्यूते) पुस्तक रखते हैं । (रक्ष् = रखना)
(घ) राधा भात (ओदनं) पकाती है ।
(ङ) बाघ (व्याघ्राः) वन में रहते हैं ।
(च) तुम्हारी बहन (भगिनी) कहाँ पढ़ती है ?
(छ) हिमालय से गंगा निकलती है (निःसरति/निर्गच्छति)।

उत्तराणि–(क) अधुना सम्पूर्णः संसारः अशान्तो वर्तते ।
(ख) सैनिकाः देशं रक्षन्ति ।
(ग) छात्राः स्यूते पुस्तकं रक्षन्ति ।
(घ) राधा ओदनं पचति ।
(ङ) व्याघ्राः वने निवसन्ति ।
(च) तव भगिनी कुत्र पठति ?
(छ) हिमालयात् गंगा निःसरति ।

एकवचने परिवर्तयत –

9.

संसाराः	संसारः
सर्वे (पुं०)	....
तौ	....
मित्ररूपाः	....
समारोहेषु	....
समाजानाम्	....
उदारचरितानाम्	....

उत्तराणि–

संसाराः	संसारः
सर्वे (पुं०)	सर्वः
तौ	सः
मित्ररूपाः	मित्ररूपः
समारोहेषु	समारोहे
समाजानाम्	समाजस्य
उदारचरितानाम्	उदारचरितस्य

10. पाठानुसारं सत्कथनस्य पुरः '✓' तथा असत्यकथनस्य पुरतः '✗' इति चिह्नम् अङ्कयत–

(क) अधुना सम्पूर्णः संसारः शान्तो वर्तते । (✗)
(ख) स्वार्थसिद्धिः कमपि शोषणाय प्रेरयति । (✓)
(ग) शान्तः मानवः देववत् भवति । (✓)
(घ) अद्य विश्वबन्धुत्वं प्रभूतम् आवश्यकम् अस्ति। (✓)
(ङ) समारोहेषु जनाः बन्धुत्वं दर्शयन्ति । (✓)
(च) अयं निजः परो वेति गणना उदारचरितानाम् । (✗)
(छ) दुष्टचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् । (✗)

11. संस्कृते अनुवादं कुरुत –

(क) आजकल सम्पूर्ण संसार अशांत है ।
(ख) सैनिक देश (देशं / राष्ट्रं) की रक्षा करते हैं । (रक्ष् = रक्षा करना)
(ग) छात्र बैग में (स्यूते) पुस्तक रखते हैं । (रक्ष् = रखना)
(घ) राधा भात (ओदनं) पकाती है ।
(ङ) बाघ (व्याघ्राः) वन में रहते हैं ।
(च) तुम्हारी बहन (भगिनी) कहाँ पढ़ती है ?
(छ) हिमालय से गंगा निकलती है (निःसरति/निर्गच्छति)।

उत्तराणि–(क) अधुना सम्पूर्णः संसारः अशान्तो वर्तते ।
(ख) सैनिकाः देशं रक्षन्ति ।
(ग) छात्राः स्यूते पुस्तकं रक्षन्ति ।
(घ) राधा ओदनं पचति ।
(ङ) व्याघ्राः वने निवसन्ति ।
(च) तव भगिनी कुत्र पठति ?
(छ) हिमालयात् गंगा निःसरति ।